

interpretationibus nihil adversus Petri primatum eruitur.

Præterea ex constanti omnium Patrum traditione constat, Petrum fuisse Ecclesie Principem constitutum. Nam Origenes homil. 2. de Diversis eum vocat « summam Apostolorum verticem, » et in cap. 6. *Epist. ad Rom.* ait: « Summam rerum de pascendis ovibus Petro traditam fuisse, et super ipsum Ecclesiam fundatam; » Eusebius lib. 2. *Hist.* cap. 14. eum « reliquorum omnium Principem et Patronum; » atque ita eum vocat Cyrillus *Cathec.* 2 et 11. A Basilio « omnibus discipulis Prælatum; » a Greg. Naz. « Petra supra quam fundata est Ecclesia; » a Cyrillo Alexand. « Caput et Princeps cæterorum; » a Chrysost. « Ecclesie Pastor et caput, ac princeps ac vertex Apostolorum » dicitur. Ex latinis Patribus, similia habent Tertul. Cyprian. Optatus Milevitanus lib. 2. *contra Parmenianum*, Ambr. Augustin. et alii, qui legi possunt apud Bellarminum, Cocceium, Tournely, Orsi, atque alios.

Cum Christus Ecclesiam suam perpetuam esse voluerit, manifestum est, collata Petro privilegia ad ipsius quoque successores pertinere voluisse. Sunt vero Successores Petri Romani Pontifices, qui Cathedram tenent, in qua ipse mortuus est. Ii enim vere ipsius successores dicuntur, atque eodem jure, quo Petro concessa fuit regenda universæ Ecclesie, auctoritatem habent: Quod quidem non solum ex ipsa successione, sed etiam ex perpetua atque constanti Ecclesiarum omnium traditione constat. Nam in omnibus Conciliis, et ab omnibus Patribus cum Græcis, tum Latinis Romani Pontifices habiti semper sunt veluti legitimi Petri successores, atque iis donati prærogativis, quæ pro universa regenda Ecclesia, a Christo Petro concessæ fuerant. Conciliorum et Patrum auctoritates videri possunt apud supra citatos Auctores, atque horum nonnullæ afferuntur etiam in hac Bibliotheca verb. *Romanus Pontifex*.

Inter has vero prærogativas inerrantiæ donum, sive infallibilitatem reperiri, hic indicabimus, cum fusius tractandum id sit proprio in loco. Si Petri successores locum Christi tenent in terris, ac veluti ipsius Vicarii Ecclesiam regere debent, habeant necesse est quicquid ad rite regendam Ecclesiam, et ad intactam servandam Religionem necessarium est. Neque enim Deus vult finem quin media ad hunc necessaria suppeditet. Ad rite vero regendam Ecclesiam, atque ad sartum tectum servandum depositum divinæ revelationis, necessaria assistentia illa divina est, qua ab errore immunis reddetur; alioquin decipere Christi oves posset Romanus Pontifex, quæ ipsum audire, ejusque sententiam sequi jubentur. At hæc assistentia in Petri persona ejus succes-

(1) Quæ ad Gallicanam a. 1682 declarationem spectant, jure expendit Zaccaria in utroque Antifabronio: quo cum tamen conferendum omnino velim Cl. Soardi insigne opus Avenione 1747, Tomis duobus editum, inscriptumque: *De suprema R. P. au-*

soribus promissa revera a Christo fuit. Nullus enim Gallorum Theologorum est, qui non agnoscat, per illa Christi verba: *Et portæ Inferi non prævalebunt adversus eam*, hoc est adversus Ecclesiam, inerrantiæ donum designari Ecclesie Christi concessum. Donum vero hujusmodi Petro collatum fuit, ut ex Christi verbis liquet: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ Inferi non prævalebunt adversus eam*. Deinde quid expressius ad significandum inerrantiæ donum, quam verba illa Christi Domini: *Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma Fratres tuos?* Hæc enim aperte significant promissam Petro veluti Christi Ecclesie Rectori assistentiam illam, ob quam deficere in fide non posset; Nam Petro pro quo rogaverat Christus præcipitur ut fratres, hoc est, Episcopos confirmet. Id vero innuit, non veluti privatæ personæ, sed tamquam totius Ecclesie Rectori obtentum fuisse Petro a Christo privilegium illud (1).

Reliqua ad perfectum Ecclesie systema pertinentia, atque ad ipsius regiminis formam exponuntur in aliis articulis. Definitionem Ecclesie vide in art. 1.

ARTICULUS VII.

Ecclesia materialis quoad ejus antiquitatem.

Ex editione Cassinensi.

(1. Licet Ecclesie nomine conventus seu cœtus fidelium proprie venit, tamen omnium consensu traductum est ad significandum locum ipsum materiale ubi Christiani conventus suos agunt. De origine Ecclesiarum materialium paululum investigare nobis est animus. Quærimus autem duo: primum est quo tempore cœperunt Christiani loca ad cultum divinum destinata habere? alterum est: quando Ecclesie publicæ esse cœperunt penes Christi fideles?

(2. Quamvis affirmari non possumus Apostolos initio habuisse Ecclesias, sicut eorum discipuli postea erexerunt, pro certo et explorato tamen habemus jam inde ab Apostolorum ætate Christianis certa et determinata fuisse loca, ad quæ conveniebant ad res sacras et divinas agendas. Quæ quidem loca postea Ecclesie primum appellata sunt. Resane vera narrat Sanctus Lucas, libro *Actuum* (Cap. 1. v. 13) Apostolos de Monte Oliveti in Jerusalem reversos cum aliis bene multis in locum superiorem (in versione græca *ὑπερώϊον* in latina vulgata versione Cœnaculum dictus) ubi erant in oratione perseverantes. Porro iste locus superior esse debuit omnibus notus; aliter nomine generali non vocaretur a S. Luca. Insuper quomodo sciri potuit quo in loco fieret conventus nisi locus esset determinatus et fixus? Item S. Lucas (cap. 2, 1) ibidem refert: « Cum complerentur dies Pentecostes erant omnes pariter in eodem loco. » Ergo ab ini-

ciortate hodiernæ Ecclesie Gallicanæ doctrina, uti et posthunc Galli Anonymi libellum, a 1768 vulgatum hoc titulo: *Examen du quatrième article de la déclaration du Clergé de France.* (EDIT. BARBIELL.)

tio Christianis locus fuit determinatus ad divinum cultum peragendum. Idem confirmari potest ex S. Paulo, qui ad *Corinthios* scribens ait: *Numquid domos non habetis ad manducandum et bibendum, aut Ecclesiam Dei contemnitis?* Quo in loco apprime distinguit inter Domus particulares et locum ubi conventus fiebant. Ergo loca ubi Christiani conventus agebant, erant ab omnibus aliis locis distincta; et per consequens Christianis initio loca, ubi convenientes res divinas agerent, fuisse distincta.

Hinc inferri licet quanto a veritate aberrant ii qui dicunt Christianos tribus prioribus sæculis istiusmodi distincta cultus divini loca non habuisse.

Ex secundo sæculo testem pro Ecclesiis appello Ignatium Apostolicum ad Magnesianos scribentem: « Omnes itaque velut in unum templum Dei concurrite. » Simpliciter, non dicit Ignatius, templum, quia tunc temporis *templi* nomine, veniret templum gentilium; sed dicit Dei templum, non deorum templum. Accedit testimonium Clement. Alexandrini de Ecclesia loquentis, « Non jam, ait, *Strom.* VII. locum sed Congregationem electorum Ecclesiam voco. » Ex quibus apparet sæculo Ecclesie secundo, nomine Ecclesie venire etiam loca ubi conventus agebant Christiani.

Ex tertio sæculo testem appello Tertullianum (*de Idol.* cap. 7): « Ingemens Christianum ab idolis in Ecclesiam venire. » Et de Coron. Milit. cap. 3. idem Tertullianus distinguit Ecclesiam inter et Baptisterium: « Aquam adituri ibidem, sed et aliquanto prius in Ecclesia sub antistitis manu contestamur, nos renuntiare Diabolo et pompæ et angelis ejus. » Accedit Lampridii in Vita Alexandri Severi auctoritas scribentis: « Cum Christiani quemdam locum, qui *publicus* erat, occupassent, et contra popinarii dicerent, sibi eum deberi; rescripsit imperator, melius esse, ut quomodocumque illic Deus colatur, quam popinariis dedatur cap. 49. »

(3. Ex hoc Lampridii loco non solum Ecclesias habuisse Christianos eo tempore, verum etiam eas fuisse publicas, certum et exploratum est. Namque Lampridius loquitur de templo vel loco publico ad colendum verum Deum destinatum, de loco non solum Christianis sed paganis quoque cognito. Sed utrum fuerat publica prima Ecclesia quam habuerunt Christiani an non, affirmare non audeo. Ita quidem putat Cardinalis Orsius *Hist. Eccl.* lib. 6. § 23.

Hinc falsum est Christianos non habuisse Ecclesias publicas ante Constantinum Magnum. Sane Origenes in *Matth. Tract.* 28: « Scimus, inquit, et apud nos terræ motum factum in locis quibusdam, et factas fuisse quasdam ruinas, ita ut qui erant impii extra fidem causam terræ motus dicerent Christianos, propter quod et persecutiones passæ sunt Ecclesie et incensæ sunt. » Quomodo incendi potuere Ecclesie, nisi notæ et publicæ essent? Idemque Arnobius (lib. 4. *Adversus Gentes*): « Nam nostra quidem scripta cur ignibus meruerint dari? cur immaniter

conventicula dirui, in quibus summus oratur Deus, pax cunctis et venia postulatur magistratibus, exercitibus, regibus...? » Lactantius quoque supponit suo tempore Christianis fuisse publicas Ecclesias: « Ego, inquit, (lib. 5.) cum in Bithynia oratorias litteras docerem, contigissetque, ut eodem tempore Dei templum everteretur. » Et de Phrygia loquens idem Lactantius, hæc scribit: « Aliqui ad occidendum præcipites extiterunt, sicut unus in Phrygia, qui universum populum et cum ipso pariter conventicula concremavit. » Et Auctor libri de *Mort. Persecut.* cap. 13: « Constantius, ait, ne dissentire videretur a majoribus præceptis, conventicula, id est parietes, qui restitui poterant, dirui passus est, verum autem Dei templum, quod est in hominibus, incolome servavit. »

Optatus Milevitanus lib. 2. affirmat Romæ extare quadraginta Basilicas ante persecutionem Diocletianam. Eusebius vero lib. 8. cap. 2. de eadem loquens persecutione ait, proposita fuisse ubique imperialia edicta, quibus Ecclesie quidem ad solum usque dirui, sacri vero codices flammis absumi jubebantur. Et lib. 7. cap. 13. refert Imperatoris Gallieni edictum quo præcipitur « ut cuncti a religiosis locis (id est Ecclesiis) abscedant. » De tempore vero loquens quod a Valeriana ad Diocletianam effluxit persecutionem, « Quis, inquit, innumerabilem hominum quotidie ad fidem Christi confugientium turbam, quis numerum Ecclesiarum in singulis urbibus, quis illustres populorum concursus in ædibus sacris cumulate possit describere? factum est ut prisca ædificiis jam non contenti, in singulis urbibus spatiosas ab ipsis fundamentis extruerent Ecclesias. » Idem testatur Theodoretus lib. 5. cap. 15. quem vide.

Nisi me mea fallit opinio, talia sunt allata documenta, ut probent Christianos per totum imperium Romanum habuisse Ecclesias et quidem publicas ante ultimam persecutionem; et per consequens ante Constantinum.

(4. Sed veniamus modo ad ea quæ contra hactenus dicta afferuntur tum ex Origenes, Minucio, Arnobio, tum ex Lactantio. Origenes enim disputans contra Celsum lib. 8. n. 17. videtur negare Christianos ulla habere Ecclesias; sed ita res non se habet, uti ex verbis Origenis patet: « Post hæc, ait Celsus, nos ab altaribus, statuis, templis erigendis abstinere... » Quibus reponit Origenes, nulla esse templa penes Christianos, in quibus Divinitas concluderetur, ubi animalia immolarentur, et thus simulacris adolerent. Porro nos attulimus alia loca Origenis ubi pro certo dicit Christianos habere Ecclesias.

Cæcilius apud Minucium idem objicit quod Celsus: « Cur nullas aras habent, templa nulla, nulla nota simulacra? » cui Octavianus: « Putatis autem nos occultare quod colimus, si delubra et aras non habemus? Quod enim simulacrum Deo fingam, cum, si recte existimes, sit Dei homo ipse simulacrum? Templum quod ei extruam, cum totus hic mundus ejus opere fabricatus eum capere non possit?... Nonne melius in nostra

dedicandus est mente, in nostro imo consecrandus est pectore? » Arnobius lib. 6. *adversus Gentes* in eodem sensu dicit: « Numquid Deum delubris aut templorum constructionibus honoramus? » Et Lactantius lib. 2. cap. 2: « Quid sibi templa? quid aræ volunt? quid denique ipsa simulacra, quæ aut mortuorum aut absentium simulacra sunt? »

Ex hisce ergo criminationibus Gentilium et Christianorum responsionibus solum colligere licet, tribus prioribus Ecclesiæ sæculis Christianos nulla habere templa more Gentilium. Minime vero inferri potest non habuisse ecclesias eo modo quo semper catholici habuerunt tempore persecutionis.

Consule Jo. A. Assemani *de Ecclesiis*. Manhart. *de Antiq. Christ.* Pellicia *de Christian. Eccles. politia* T. 1. lib. 2. Mamachi *De Costumi...* T. 1. Bingham lib. 8. Ciampini *de Sacris ædificiis a Const. constructis*.

(5. Cætera Ecclesiæ ornamenta ad peculiare articulos remittendo hic de luminaribus et vasis pretiosis agam.

De luminis usu penes primitivæ ecclesiæ Christianos nobis est testis Epiphanius in epistola ad Jo. Hierosol. data: « Quum venissem in villam quæ dicitur Arablatha, vidissemque præteriens ibi lucernam ardentem, interrogassemque quis locus esset, didicissemque esse Ecclesiam. » Item Hieronymus adversus Vigilantium stylum acuens: « Cereos non clara luce accendimus, sicut frustra calumniaris, sed ut noctis tenebras hoc solatio temperemus, et vigilemus ad lumen, ne cæci tecum dormiamus in tenebris.... Per totas Orientis Ecclesias quando legendum est Evangelium accenduntur luminaria jam sole rutilante, non utique ad

fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ. »

De Vasis aureis in Ecclesia nobis est auctor, qui dicit: Laurentius dispersit, deditque pauperibus vasorum aureorum thesauros, ne ad tyranni manus pervenirent. Nobis est auctor Prudentius qui canit per ea tempora auro libare antistites, auroque nocturnis sacris adstare fixos cereos. Et apud Theod. lib. 5. cap. 11. Julianus Apostata exclamat Ecclesiæ Antiochenæ videns thesauros: « Quam pretiosis vasis filio Mariæ ministratur! » Gregorius Turonensis testatur pretiosissimam suppellectilem vasorum aureorum inventam fuisse in arenariis persecutionum tempore obstructis, deinde apertis, in quibus Christiani sacra peragere conventusque habere consueverant. Lucianus apostata et religionis omnis illusor in Ecclesiis Christianorum laquearia auro fulgentia se vidisse testatur. Paulinus lib. 8. *Epist.* 2. Ecclesiarum januas, ebore et argento interductas describit; altaria gemmis ornata commemorat. In mysteriis sacris vasis gemmis coronatis usus est Basilius Magnus, uti ex Amphiloquio in ejus vita accepimus. Scribit Cedrenus Justinianum Imperatorem mensam altaris fieri curavisse, in qua omnia metallorum genera, omnes gemmarum species, omneque lignum pretiosum includebantur. De tempore recentiori nil dicam, allata documenta sufficienter demonstrant antiquissimum usum tum luminarium cum etiam vasorum pretiosorum penes primitivæ Ecclesiæ Christianos, etiam illis temporibus quibus Christiani circuibant in melotis, in pelibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, in solitudinibus errantes, in montibus et speluncis, et in cavernis terræ.

EDICTA LAICALIA.

ARTICULUS UNICUS EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

SUMMARIUM.

1. Edicta Laicalia etiam ab Ecclesiasticis condi possunt. — 2. 3. Quid si ab Ecclesiasticis condantur.

(1. Edicta laicalia non modo a laicis, sed etiam ab Ecclesiasticis personis possunt condi. Quoad edicta a laicis personis promulgata conveniunt omnes, Ecclesiasticos iisdem non subesse. Cap. *Non minus*, de immunitate Ecclesiarum: « Non minus pro peccato illorum, qui faciunt, quam pro illorum detrimento, qui sustinent, grave nimis esse dignoscitur, quod in diversis mundi partibus Consules Civitatum et Rectores, necnon et alii, qui potestatem habere videntur tot onera frequenter imponunt Ecclesiasticis, ut inferioris conditionis factum sub eis Sacerdotium videatur, quam sub Pharaone fuerit, qui legis divinæ notitiam non habebat.... Quocirca sub anathematis restrictione fieri de cætero talia prohibemus, nisi Episcopus, et Clerum tantam necessitatem, vel utilitatem aspexerint, ut absque ulla exactione ad relevandas communes utilitates, vel necessitates, ubi laicorum non suppetunt facultates subsidia per Ecclesias existiment conferenda. Si autem Consules, aut alii de cætero

— 6. Distinctio inter Edicta *Prohibitiva* et *Privilegiativa*. 7. 10. Quid si hujusmodi Edicta circa SS. Canonum observantiam versentur. — 11. 14. Quid si ab Ecclesiasticis etiam debeant amplecti.

ista commiserint et commoniti desistere noluerint, tam ipsi quam fautores eorum excommunicationi se noverint subjacere, nec communioni reddantur, donec satisfactionem fecerint competentem. » Idem ab Imperatoribus definitum legimus in leg. 12. § 1. et *Auth. Cassa* Cod. de *Sacrosanct. Eccles.* Rot. in recent. part. 9. dec. 412. n. 1. cor. Lancet. dec. 561. et dec. 1125. a n. 10. ad n. 17.

(2. Quid vero si non a laico, sed a persona Ecclesiastica hujusmodi edicta prodierint? Hoc casu distinguendum est inter jurisdictionem ordinariam et jurisdictionem delegatam. (3. Si auctor Edicti delegata tantum jurisdictione polleat, tunc Edictum Ecclesiasticas personas non afficit. Ut enim lex obliget, necessario requiritur, ut legislatoris jurisdictione subsit, qui legi obtemperare debet, quod non verificatur in Ecclesiasticis respectu legislatorum Ecclesiasticorum delegatam tantum jurisdictionem habentium. (4. Si vero legislator Ecclesiasticus ordinaria

munitus sit jurisdictione, tunc jure obligat subditos. (5. Ideoque in his casibus inspiciendum non est, an edicta ex justa et legitima causa procedant, sed an ex persona habente jurisdictionem in personam ecclesiasticam, alias ex defectu jurisdictionis numquam executionem merentur, ut distinguit Panormit. in cap. *Ecclesia Sanctæ Mariæ* de constit. n. 4. et sub num. 23, vers. *Unde nullo modo*. Rot. in Nuper. tom. 6, dec. 280, num. 26 et 27. cor. Crisp. dec. 221, num. 6. (6. Inopportuna etiam non est distinctio inter edicta *prohibitiva*, et *privilegiativa*. *Prohibitiva* a jurisdictionem non habentibus emissa, indistincte Ecclesiasticos numquam ligant, secus vero interdum *Privilegiativa Gramatic.* dec. 100. num. 16. Sperell. *decis. for. Eccles.* 12. num. 29. junct. num. 32, et seq. Pignatell. tom. 3, consult. 59. a num. 18. ad fin. Rot. cor. Falconer. tit. *de Vita et honestate Cleric.* dec. 2, num. 22. (7. Quod si edicta hujusmodi circa Sacrorum Canonum observantiam versentur, tunc Sacra Congregatio Immunitatis solet ordinariis injungere, non ut edicta approbet, sed ut novam super eadem controversia legem condant, ut observatum legitur in una Tarantina 12 Decembris 1651. quam enuntiat, Fatolill. in *praxi Immunit. Eccles.* part. 5, tract. 5, sect. 154. num. 8.

(8. Nec obstat, quod Ecclesiasticus sit auctor edicti. Ubi enim non uti Ecclesiasticus, sed uti princeps secularis legem constituit, et jurisdictione delegata tantum potitur, numquam potest Ecclesiasticos ad observantiam adigere, in quos soli ordinarii jurisdictionem ordinariam exercent. Fatolill. in *praxi Immunit. Eccles.* p. 5, tract. 5, sect. 133. n. 8. Rot. cor. Falconer. l. c. et cor. Crisp. dec. 352. n. 8, et seq. et ita de Cardinali Legato Ravennatensi definivit eadem Sacra Immunitatis Congregatio cor. Scotto 27 Martii 1696. et de Legato Ferrar. aliam idem Fatolill. loc. c. sect. 53, num. 1. affert Sac. Congregat. Immunit. re-

EDUCANDÆ.

Educandarum puellarum admissio in monasterium fieri nequit sine apostolica licentia, et ordinariarum examine. Bened. XIV, tom. 2, constit. 26, incip. Per binas.

Pro matrimonio et sepultura educandarum: Vide verb. Matrimonium, art. 2, n. 115, ad 121 alia ad rem; vide verb. Monialis, art. 1, num. 1, ad 63.

EJICERE, EJECTI A RELIGIONE.

SUMMARIUM.

1. Religiosi professi vere incorrigibiles possunt licite ejici a Religione. — 2. Afferuntur ad hoc Decreta Sac. Congreg. Concil. Urbani VIII. jussu edita de Regularibus Apostatis et Ejectis. — 3. Adducitur Decretum ejusdem Sacræ Congregationis Innocentii XII. jussu editum moderatorium, et Incorrigibilium respective innovatorium. — 4. Ad expulsionem incorrigibilium quinque prærequiruntur, et enumerantur. — 5. Recidivatio in ordine ad expulsionem non requiritur quod fiat in idem crimen specie, sed sufficit quod fiat in alia delicta, quamvis specie diversa. — 6. Monitio, seu punitio debet esse trina. — 7. Processus debet esse instructus juxta cujusque Religionis stylum, et constitutiones, et per ipsum debent plene probari causæ expulsionis. — 8. Carceratio formalis licet alias debuisset per integrum annum,

solutionem in una Ferrar. 18 Octobris 1633. lib. 2, decret. Paul. Secret. (9. Neque satis est, ut edicti auctor sit Ecclesiasticus, et ordinaria jurisdictione præditus, sed insuper requiritur, ut personæ, a quibus Edicti observantia exigitur, sint ejusdem jurisdictioni subjectæ Rot. cor. Falconer. tit. *de Offic. Ordinar.* dec. 5, n. 2, et num. 14. (10. Quamvis enim Episcopus ordinariam in Ecclesiasticos omnes habeat jurisdictionem, sibi tamen arrogare non valet jus, ut ipsius edicta extra propriam Diocesim observentur. Piton. *Controv. Patronor.*, allegat. 100, num. 592.

(11. Esse tamen potest, ut in aliquibus casibus edicta etiam laicorum ab Ecclesiasticis debeant amplecti, ut si publicam respiciant utilitatem, dummodo a Summo Pontifice sint confirmata. (12. Cum enim præcipue Ecclesiastici publicæ teneantur consulere utilitati, et Summus Pontifex in omnes Ecclesiasticos jurisdictionem habeat, ita æquum est, ut et ipsi hujusmodi edicta servant, Summusque Pontifex ad id jure potest eosdem adigere. Sperell. *dec. Jur. Eccl.* 13, n. 14. Oter. *de Pascuis*. quæst. 8, n. 7, et seq. Rot. cor. Emerix jun. dec. 1154. num. 1. et dec. 1222. num. 1 et 5. (13. Præsertim si per exemptionem Ecclesiasticorum inutilia prorsus redderentur, et ita facilis omnibus præberetur occasio eludendi edicti, et publica vota, bonumque fraudandi. Gratian. *Discept. forens.* 80, n. 1. Card. de Luc. *de Jurisdic.* disc. 66. per tot. præsertim num. 6. (14. Quin unius dissensus valeat talium edictorum observantiam impedire, adeo ut si quis vectigalium defraudator repertus sit, coram Judice Ecclesiastico conveniendus, et pœna ab ipso expensa non Fisco, sed Locis Piis applicatur. Rot. cor. Emerix jun. dict. dec. 1154. num. 4, et 21.

Reliqua, vid. in verb. *Fruentum* et verb. *Lex*, art. 3, num. 14, ad 78.